

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі
Төрағасының орынбасары Б.Ш. Тәжіяқовтың
ҚР Парламенті Мәжілісінде заң жобасы бойынша
баяндамасы
(7 маусым 2012 ж., 11-00 с.)

Құрметті Төрағалық етуші!

Құрметті депутаттар!

Сіздердің қарауларыңызға «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің қызметін ұйымдастыру, қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы (бұдан әрі – Заң жобасы) ұсынылып отыр.

Заң жобасын қабылдау мақсаттары:

- Қазақстан Республикасы Президентінің Қаржылық қадағалау және Алматы қаласының қаржы орталығын дамыту агенттіктерін тарату туралы шешімдерін іске асыру мақсатында Ұлттық Банктің, оның ішінде Қазақстан Республикасының азаматтық және әкімшілік заңнамасындағы функциялары мен өкілеттіктерін нақтылау;
- макропруденциалдық реттеуді ендіруді және Қазақстанда мамандандырылған банктер құру қажеттігінің жоқтығы туралы ережені заңнамалық деңгейде бекіту жолымен мемлекеттің

тұрақты және бәсекеге қабілетті қаржы нарығын одан әрі нығайту;

- қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз етуге одан әрі жәрдемдесу және мемлекеттің банк жүйесіне халықтың сенімін нығайту болып табылады.

Заң жобасында 41 заңнамалық актілерге, оның ішінде Қазақстан Республикасының 6 кодексіне түзетулер енгізу көзделеді.

Енгізілетін түзетулерді бірнеше блокқа бөлуге болады.

Бірінші блок – Қаржылық қадағалау және Алматы қаласының қаржы орталығын дамыту агенттіктерін тарату және олардың функцияларын Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкіне беру туралы Қазақстан Республикасы Президентінің 2011 жылғы 12 сәуірдегі № 25 Жарлығын іске асыру.

Осыған байланысты Қазақстан Республикасының 5 кодексіне және 28 заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу ұсынылады, олар таратылатын Агенттіктердің функцияларын заңнамалық тұрғыдан бекітуге қатысты.

Бұл ретте Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексте Ұлттық Банк пен Ұлттық Банктің Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын бақылау мен қадағалау комитетінің арасындағы әкімшілік істерді қарау және бұзушылықтар туралы хаттамалар жасау жөніндегі өкілеттіктерді нақты белгілеу ұсынылып отыр.

Екінші блок – Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 1 ақпандағы № 923 Жарлығымен мақұлданған Қазақстан Республикасының қаржы секторын дағдарыстан кейінгі кезеңде дамыту тұжырымдамасын іске асыру. Сонымен осы

Тұжырымдамада Қазақстанда қаржы институттарының көпдеңгейлі жүйесі қалыптастырылғаны, қызметі мемлекет тарапынан қолдаумен ғана жұмыс істейтін қосымша мамандандырылған банктер құрмай-ақ толыққанды бәсекелес ортада жұмыс істеуге қабілетті банктердің жұмыс істеу мүмкіндігін заңнамалық деңгейде нығайту жоспарланғаны белгіленді. Бұл ретте бұрын құрылған мамандандырылған қаржы ұйымдары (Тұрғын үй құрылыс жинақ банкі, Қазақстанның Даму банкі) жұмыстарын жалғастыра береді.

Осыған байланысты, тиісті ереже осы заң жобасында көрініс тапты.

Тұжырымдамада қазіргі кезде қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын барынша толық, жанжақты және тиімді реттеудің қажеттігін түсіну өсіп келеді.

Орта мерзімді болашақта сәйкессіздіктердің жинақталуын, нақты және қаржы активтері нарығындағы «көпіршіктердің» пайда болуын ерте анықтау және болдырмау, сондай-ақ жүйелік тәуекелдерді барынша азайтудың оңтайлы тетігін тұжырымдау өзекті бағыт болып табылады. Осы бағыттағы мемлекеттік саясаттың болашақ моделі макропруденциалдық реттеу жүйесін іске асыруға бағытталады. Бұл ретте, реттеуді ұйымдарға емес, қызмет түрлеріне бағыттау болжанады.

Осыған байланысты, қаржы жүйесінің жүйелік тәуекелдерін реттеуге бағытталған әкімшілік, ұйымдастырушылық және құқықтық шаралар кешені ретінде макропруденциалдық реттеу ұғымы заңнамалық деңгейде бекітіледі.

Үшінші блок – «Еуразиялық экономикалық қоғамдастықтың Мемлекетаралық Кеңесінің 2009 жылғы

27 қарашадағы № 19 шешімін орындау жөніндегі шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2011 жылғы 21 шілдедегі № 120 Жарлығын іске асыру мақсатында Ұлттық Банктің алтын-валюта резервтерін толықтыру үшін құйма түріндегі тазартылған алтынды сатып алуға мемлекеттің басым құқығын іске асыру туралы шешім қабылдау жөнінде Ұлттық Банкке функциялар бөлінді.

Заң жобасымен Ұлттық Банкке көрсетілген өкілеттіктерді заңнамалық бекітетін «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы» Заңға толықтырулар енгізіледі. Бұл мемлекеттің алтынды өндіру, шығару және өткізу сияқты стратегиялық маңызды саладағы мүдделеріне қолдау көрсетуді қамтамасыз етеді. Сондай-ақ Ұлттық Банктің мемлекеттің меншігіне айналдырылған мүлікке, оның ішінде тазартылған алтынға, бағалы металдарға, асыл тастарға және олардан жасалған бұйымдарға дербес бағалау жүргізу құқығын заңнамалық тұрғыдан бекіту бөлігінде Ұлттық Банктің функциялары нақтыланады.

Бұл ретте, Кеден одағы бойынша біздің негізгі әріптесіміз – Ресей Федерациясы мемлекеттік қорларға бағалы металдарды сатып алуға мемлекеттің құқығын заңнамалық тұрғыдан бекітіп қойғанын ескерген жөн. Осыған ұқсас норманы қабылдау отандық алтын-валюта резервтерін толықтыру үшін отандық өндірістің алтынын пайдалана отырып, Қазақстан Республикасының мүддесін барынша сапалы деңгейде қорғауға мүмкіндік береді.

Төртінші блок – қаржы тұрақтылығын қамтамасыз ету,
рұқсат беретін құжаттарды қысқарту.

Сонымен, Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне түзетулер мұндай жауапкершілік көрсетілген кезеңдерде банктің тұрақсыз жағдайын нашарлатуға және ахуалды тұрақтандыру бойынша жүргізілетін жұмысқа кедергі келтіруге әкеп соғатындықтан қайта құрылымдау, консервациялау не мәжбүрлеп тарату кезеңінде банктерге айыппұл санкцияларын қолдануға шектеулер бойынша енгізіледі.

Заң жобасында рұқсат беру құжаттарының 14 түрі жойылады, мысалы, әділет органдарында шетел валютасымен айырбастау операцияларын жүзеге асыратын ұйымдарды, барлық ұйымдастыру-техникалық іс-шаралардың және басқаларының орындалғаны туралы растайтын құжаттарды мемлекеттік тіркеу рұқсаты жойылады.

Лицензиялық-рұқсат беру құжаттарын 30 пайызға қысқартуды көздейтін осы түзетулер Қазақстан Президентінің 2011 жылғы 17 сәуірдегі кеңейтілген отырыста берген тапсырмаларын орындауға бағытталған.

Бесінші блок – Ұлттық Банкке жүктелген міндеттерді
нақтылау және кеңейту.

Сонымен, статистикалық ақпараттың шешімдер қабылдау үшін негіз ретіндегі үдемелі рөлін ескере отырып, Ұлттық Банк қызметінің мемлекеттік статистика саласындағы бағыттары Ұлттық Банктің жеке міндеті ретінде бөліп көрсетілген.

Қазақстан Республикасы Президентінің тапсырмасына сәйкес Ұлттық Банкке қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау шараларын күшейту тапсырылды. Осыған байланысты қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын және заңды мүдделерін қорғау Ұлттық Банктің негізгі міндеттерінің бірі болып табылады.

Алтыншы блок – өзінің негізгі міндеттері мен функцияларын орындауда шын мәнінде тәуелсіздікті қамтамасыз ету үшін орталық банктің қызметкерлерді басқару және тауарларды, жұмыстар мен қызметтерді сатып алу мәселелерінде де тәуелсіздігі болуы міндетті.

Осы мақсатта, халықаралық практиканы ескере отырып, қаржы нарығында жұмыс тәжірибесі бар барынша тәжірибелі және білікті қызметкерлерді келісімшарт негізінде тарту арқылы кадрларды күшейту талап етіледі.

Ұлттық Банк әкімшілік мемлекеттік қызметшілерін мемлекеттік қызметшілер қатарынан шығаруды Қазақстан Республикасы Президенті қолдады (2012 жылғы 1 наурыздағы № 1346 келісу бұрыштамасы) және ол өз кезегінде, Заң жобасында көрініс тапты.

Бұл ретте, Ұлттық Банкті мемлекеттік қызметтен шығару Ұлттық Банктің мемлекеттік орган ретіндегі мәртебесін өзгертуді болжамайды.

«Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы» Заңда көзделеген барлық шектеулер Ұлттық Банктің қызметшілеріне қолданылатын болады.

Оның үстіне, заң жобасында Ұлттық Банктің қызметшілері үшін мынадай қосымша шектеулер:

ашық және интервалды пайлық инвестициялық қорларда пайлар, бағалы қағаздардың ұйымдастырылған нарығында облигациялар, бағалы қағаздардың ұйымдастырылған нарығында коммерциялық ұйымдардың акцияларын сатып алуға тыйым салу;

тексерілетін қаржы ұйымдарында жұмыс істейтін, тексерілетін қаржы ұйымдарының қызметкерлері болып табылатын жақын туыстары (жегжаттары) туралы, сондай-ақ тексерілетін қаржы ұйымдарының алдына қаржы ұйымдарынан алған заемдар және өзге де мүліктік міндеттемелер туралы басшылыққа хабарлау міндеттемесі енгізіледі.

Мемлекет Басшысының тапсырмасына сәйкес (16.06.2011ж. № 2124-17, 14.11.2011ж. № 2124-36, 10.04.2012ж. № 1346-7) Ұлттық Банк, оның акционерлік қоғамдары және республикалық мемлекеттік кәсіпорындары да сондай-ақ «Мемлекеттік сатып алулар туралы» Қазақстан Республикасы Заңының реттеу саласынан шығарылады.

Көрсетілген өзгерістердің 2011 жылы 8 маусымда Қазақстан Республикасы Заңымен ратификацияланған, 2010 жылғы 9 желтоқсанда Мәскеу қаласында жасалған Мемлекеттік (муниципалдық) сатып алулар туралы келісімге тиісті өзгерістер күшіне енгеннен кейін қолданылатынын атап өтуге тиіспіз.

Заң жобасын қабылдау теріс құқықтық, экологиялық және

әлеуметтік-экономикалық салдарларға және республикалық бюджеттен қаржылық шығындарға әкелмейді.

Тұтастай алғанда, Заңның қабылдануы Мемлекет басшысы – Ұлт Көшбасшысы Ұлттық Банкке қойған міндеттерді барынша тиімді және уақтылы орындауға мүмкіндік береді.

Назарларыңызға рақмет!